

Weöres Sándor égtájain

CZIGÁNY GYÖRGY

1931-ben született Budapesten. Költő, író, szerkesztő-műsorvezető. Legutóbbi írását 2017. 6. számunkban közzöltük.

A visszahajló emlékezet töröl meg alakít, sőt, képzeletünk forró fényei is átjárják az egykori anyagot és szinte álommá absztrahálják.

Negyed évszázada már, irodalmi estre hívtak vidéki városkába. Telefonon üzenték: beszéljek majd Weöres Sándorról. Mondtam, szerencsés vagyok, sokat autóztunk együtt szerte az országban. Az estet a meghívó irodalmár vezette be, röviden, határozottan: Itt van Czigány György, ő Weöres Sándor gépkocsivezetője volt, de később jó barátok lettek... Reméltem, hogy ez a félreértés rögződik majd az irodalomtörténetben: csak jól járhatok vele!

Igaz, Sándoréknak nem volt kocsijuk, kedvük viszont gyakran támadt valahová kirándulni. Mindig Sándor és felesége, Amyka adta az ötletet útjainkhoz. Régen még a Törökqvész úti otthonukból csak néhány utcányira mentünk, föl, a Muraközi úton zöldellő kertbe. — Hétszilvafások vagyunk — mondta Amy, nyakába röppentve egy könnyű sálat. Hét szilvafa állt a kertben. Csak egy-egy pillanattal lehet felidézni az emléknek: egyszer Vásárhelyi Zoltán karnagygyal, zeneakadémiai tanárral és az akkor még ifjú zeneszerzővel, Bozay Attilával üldögéltünk Sándor és Amy mellett a domboldal magasában. A Rádió énekkarának néhány tagja is elkísérte a karnagyukat: madrigálokat énekeltek. Messze a Duna látszott. Sok évvel később épült fel itt a Weöres-házaspár szép háza. Az előkertben beszélgettünk hetvenedik születésnapján Sándorral és két régi barátjával, Tatay Sándorral, Takáts Gyulával, lámpák, tévékamerák előtt. Pécsi emlék — kezdte mondandóját Tatay — csaknem ötven éve már annak, hogy késő esti vendégemül vártam Weöres Sándort a Mecsek oldalában. Éjjel jött, nagy nyári melegben. Mindenütt nyitva voltak az ablakok. Utcánkban járt már Sándor, de a házsámra nem emlékezett. Lassan, ringatózva jött felfelé és közben hangosan énekelgette: Tatay Sándor, Tatay Sándor! Fölbredtem erre, kiszaladtam s gyorsan betessékeltem a házunkba. Örültünk egymásnak.

Weöresnek okuláré mögé rejtett szemvillanása árulta csak el derűjét, nem nevetett, alig is mosolygott. — Sok író, költő — szólt — öreg korában termi legszebb virágait, mint ti ketten meg Kálnoky Laci is, én pedig úgy vagyok, mint a nagy borívó, ha megvénül: túl van minden szüreten, már csak a májgyulladás maradt... Ezen nevetettünk jó szívvvel, hiszen tudtuk, Weöres gyönyörű verseket írt a napokban is!

Gödöllőn nem a pusztulásból még csak éledező kastély, Erzsébet királyné emlékei, vagy Blaha Lujza villája érdekelte Weöres

Sándorékat, hanem a Remsey család. Akkor még ereje teljében volt a Párizsból nemrég hazatért Remsey Jenő György, a sokoldalú művész, aki festett, gobelineket tervezett, drámákat és verseket írt az összművészeti szellem jegyében, a gödöllői művésztelep, a Spirituális Művészeti Szövetség lelkeként. Sándor a képein megjelenő fények természetéről kérdezte őt, majd hallgatta csak, látszólag egykedvűen, valójában igen figyelmes kíváncsisággal. Szó volt-e *A szent turul* drámáról? — már nem tudom, de a Lónyay utcai gimnázium számára készült alkotásáról, *A reformáció szellemtörténete* című munkájáról bizonyosan. Talán a *Virágcsendélet műteremben* festmény előtt ácsorogtunk, amikor szóba jött New York, a világkiállítás meg a *Remsey Marionettszínház*, melyben az idős Remsey, képzőművész fiaival együtt dolgozott. Eszembe jutott a heves, kedvvel társalgó édesapa emléke húsz évvel később, amikor a három fiú: Iván, Gábor, András (igazi Mikulás-szakállal) állt televíziónk kamerája előtt... Zebevényben visszatért a gödöllői téma, amikor Sándorékkal beléptünk a templomba, Körösfői-Kriesch Aladár freskói közé. De már másról beszéltünk Szőnyi István műtermében, a festő félbehagyott, utolsó képe előtt. Szakadt az eső. Vigaszul felvittem őket egy meredek hegyi úton a falu feletti magasba, ahonnan az egész Duna-kanyar kitárult számunkra. Csak agyagos volt, csúszós az ösvény, bera-gadtam egy tócsa-mederbe, s hiába ringattam előre-hátra az autót, csak süllyedtünk a sárba. Ekkor hangzott el Sándor elszántan határozott mondata, ami engem a nyersfordítások buzgó didaktikájára emlékeztetett: — Én most kiszállok a gépkocsiból és nem is szállok többé oda vissza... Szerencsémre szigorú mondatának elhatározásához mégse ragaszkodott, így hosszú, nyugalmas autózás után, valamelyik kora őszi délutánon megérkezhattünk Pálos Rozitához, a magányos költőnő falusi otthonába. Nagy volt Rozita öröme, hiszen Pilinszky, Rónay György mellett Weöres Sándorhoz és hármuk költészetéhez vonzódott leginkább. Talán általuk is sugallta csendes verseiben, hogy „ég és föld otthonossá válik”. Mikor egy ajtó bezárul — Isten kinyit egy sokkal szebbet... Rozita így érezte, ezt hirdette. Szeretetéit Weöresék baráti szívvel viszonzták: jó volt együtt lennünk Bakonyszombathelyen. Máskor kelet felé indultunk, Egerlövő irányába. Irodalomtörténész barátunk meghívására, hozzájuk haza: Bata Imréék méh-zöngéssel teli udvarára, házába. Ki mondhatta, talán épp Sándor, hogy ezt a falut székely lövészek alapították? Amy vitte a szót, Sándor inkább hallgatott. Mindenről tudott, de csak ritkán szólt bele a beszélgetésbe. Olyankor azonban két-három szóval elmondta a lényegét. Ebben Kodályhoz hasonlított, aki Weöres diákkori versét emelte át a magyar zene kincsei közé vegyeskarával. S az *Öregek* után következett a *Norvég leányok* is. Rádióműsoromban Kodály Weöresről, Sándor Kodályról beszélt, mindketten zene és vers testvér találkozásairól.

Ráckevén, a Viola utcában Vujicsics Sztoján várt bennünket, szavai kíséretében pillanthattunk fel a Nagyboldogasszony tiszteletére

emelt szerb ortodox templom égszínkéek tornyára, s léphettünk be a gótikus épületbe. Sándor otthonosan járta körül a kis hajókat, sokáig állt a barokk ikonosztáz előtt. De nem arról volt épp szó, hanem a mai szerb és horvát drámák gyűjteményéről, Sztoján *Sebzett madár* című, épp aktuális munkájáról. Azután Pomázt emlegettük. A forgatás, az utolsó találkozás Sándorral a képernyőn, akkor még messzi volt... Most együtt vannak a közös percek, egymásba csúsznak a színhelyek. Az utolsó, ahol kamera előtt Sándor verset olvasott, Szentendre mellett, a Pap-szigeten, a Duna-parton volt, egy tutajon. Mind elmegyünk — olvasta Sándor búcsúzó versét csendben, ahogy a harangok konganak, távol, ahogy egy zsoltárt mond el az ember. Olvasott s a tévéstáb tagjai, gépek, lámpák, kamerák mind a tutaj ellenkező sarkába szorulva rögzítették a költő felolvasását. A tutaj súllyal jól megterhelt sarka szinte a víz alá süllyedt, míg az a széle, ahol Sándor állt, lassan emelkedni kezdett. Olvasott rezzenéstelenül. „...lépdelünk a csillagok mögött, a menny abroncsain...” Feje fölött, a fakoronák csúcsán túl hirtelen kinyílt az alkonyi ég. Elfogadtuk a véletlen ajándékát, a kép így őrizte meg Weöres Sándort a tévéműsor záró pillanataiban.

Azt nem tudom, mikor lehettünk Velemben, a Sándor lelkéhez, gyermekkori élményeihez illő falusi házacskában. Ők már napok óta ott pihentek s üzenték: van üres szoba, jöjjünk el feleséggel hozzájuk. A környéket bejártuk nappal, este pedig, nyári melegben, talán augusztus volt, a kertben időztünk. Néztük az éjszakai, vagy hajnali égbolt báljának fényeit. Sándor értett a csillagászathoz, szokatlan élénkséggel magyarázta, hogy hol, mit látunk a magasságokban. Én megrendülve álltam e sötét katedrális mélyén, melynek mennyezete tele volt égitestek tüneményeivel. Sándor azonban bennfentes józansággal nézett fölfelé, miközben leheveredett a fűbe. A kozmikus távlatok közt otthon érezte magát. Barátai voltak a csillagok.

A VIGILIA KIADÓ AJÁNLATA

VILLÁNYI LÁSZLÓ
voltaképpen

Villányi Lászlót, a győri Műhely folyóirat főszerkesztőjét elsősorban költőként ismerik az olvasók. A kortárs magyar költészet középgenerációjának jelentős alakjaként azonban fontos esszéket és vallomásokat is írt az elmúlt három évtizedben, amelyek rávilágítanak költői világának genesisére és alakulására, az őt ért meghatározó irodalmi-filozófiai hatásokra, a költészet mibenlétéről alkotott esztétikai elgondolásaira. Könyvünk ezeket az írásait gyűjti egybe.

Ára: 2.400 Ft